



Cipőfűző

„Lám, egy figuráns fennakad a cipőfűzőjén!”
(Hoffmann: II. Gluck lovag)



A késő délelőtti órán egy számomra tökéletesen ismeretlen férfi nyitotta meg a boltom ajtaját, és a legtermészetesebb hanghordozással, minden elfogódottság nélkül kijelentette, nem vásárolni tért be, csupán szeretné megköszönni a múlt héten nálam vett, másfél méter hosszúságú fekete bakancsfűzőt, amelynek kiváló tulajdonságai már a néhány napos viselés után is egyértelműen megmutatkoztak. Ez volt ugyanis a negyedik cipőfűző, amelyet a tél folyamán a bakancsába vásárolt, de egyik sem bírta tovább néhány napnál, a fémből készült ringlik és az éles zsinórvezetők hamarosan kikezdték a valószínűleg laza szövésű pamutanyagot, és tapasztalnia kellett, hogy a tizedik befűzés és nagy erőt követelő megkötés hamarosan szétszaggatta a máshol, dupla áron vásárolt hitvány cipőfűzőket. A boltomban kapott zsinór azonban megfelelően sűrű szövésű, tapintása szerint nem tiszta pamut és nem is tiszta műszál, nem oldódik ki a legkellemetlenebb pillanatokban sem, amikor, például, az úttest közepén jár, és a közben zöldre váltott lámpák által ráeresztett autók közül kell, életét féltve, kimenekülnie. Egy kibomlott cipőfűző végzetes lehet a nagyváros útjain, a nedves, havas utcákon nem egyszer előfordult velem, hogy megbotlott a saját cipőfűzőjében, és kisebb-nagyobb sérüléseket szenvedett el. Nem beszélve a lépcsőn való járkálásról, amikor akár három-négy métert is zuhanhat, ha egyik lábával rátapos a másik lábán kibomlott, rossz minőségű cipőfűzőjére. Még az is előfordulhat egy szerencsétlen esetben, ha zuhanás közben a nyakát töri, ahogy majdnem meg is történt velem már, akkor azonban nem a cipőfűzője, hanem a cipőjéről levált talp akadt meg, felfelé tartván a lépcsőn, és két ujjperce tört el, aminek következtében jelenleg munkanélküli.

A cipőtálpal háromszor ragasztatta vissza, az a talp azonban a nem éppen új cipőjéről konokul levált, mint meséli, ez még tél elején történt, de szerencsére talált az Izabella utcában egy régi műhelyt, ahol már az üzlet harmadik generációs mestere ragasztgatja vissza a városzerte tömegével leváló cipőtálpakat. Ő mindig a cipőfűzők okozta balesetektől rettegett, s meglepetést keltett számára, hogy végül is egy levált cipőtálp okozta a vesztét. Annyi elmagyarázandó függelék nehezíti még a hétköznapjait, amelyről nem szívesen

számolna be, ám a nálam vásárolt és immár másfél hete hordott cipőfűző nagymértékben fokozta bizalmát és komfort érzetét, ezért is tért be most hozzám, hogy ennek nyomatékot adjon, miként, gondolja, soha nem lehetnek a vevők eléggé hálásak, ha megfelelő áru jut a birtokukba, és ez hosszú távon biztosítja a kereskedelemben alaposan megcsappant bizalmukat.

Kissé óvakodva, hiszen a legritkább esetben kerül vevő egy másfél méteres cipőfűző vásárlását követően efféle eufóriába, hallgattam a kiegyensúlyozott és minden ripacszkodástól mentes, bár tárgyában némileg egyszerű történetet, jól tudván, hogy vevőim nagy része bizonyos lelki sérülésektől szenved, s így a kapcsolat felvételének eme módja akár egészen más, a jelzett szándéktól alapjaiban eltérő végjátékhoz is vezethet. A férfiú azonban a továbbiakban a legformásabb és odaillő, kerekded mondatokkal szólott hozzám, és a legkevesebb gyanú sem támadt bennem, hogy belépőnek tűnő retorikáját megmászva, egyéb, titkolt óhajai is lennének. Érdeklődésem mégis visszafogott volt, így beszéde közben mindvégig tartózkodtam, hogy kérdéseimmel esetleg újabb lendületet adjak a monológjának, s őt, a tárgytól elterelve, netán olyan vallomásokra bírjam, amelyek további részletekkel szolgálnának egyéb szenvedélyeit illetően. Tíz év után, mondotta, tért vissza Újpestre, és azt kellett látnia, hogy a régi kisvárosiassága tökéletesen eltűnt e kerületnek, pontosabban szólva, úgy érzi, mintha ezt a városrészt egyszerűen lebombázták volna. Csak épületcsomkokat lát, bedeszkázott üzleteket, értelmetlen rakétasilókat, amelyeknek nincsen kapcsolata az utca emberével, s a tíz év előtti virágzó főutcákból nem maradt itt semmi. Ha közben épültek is új házak, azok egy tökéletesen idegen város arculatát mutatják, a régi házakban rekedtek márványos sóhajtását hallja, holott ő egyáltalán nem kívánja vissza a régen voltat, a régmúltat, csupán egy egyszerű önkiszolgáló éttermet keresett most, amely



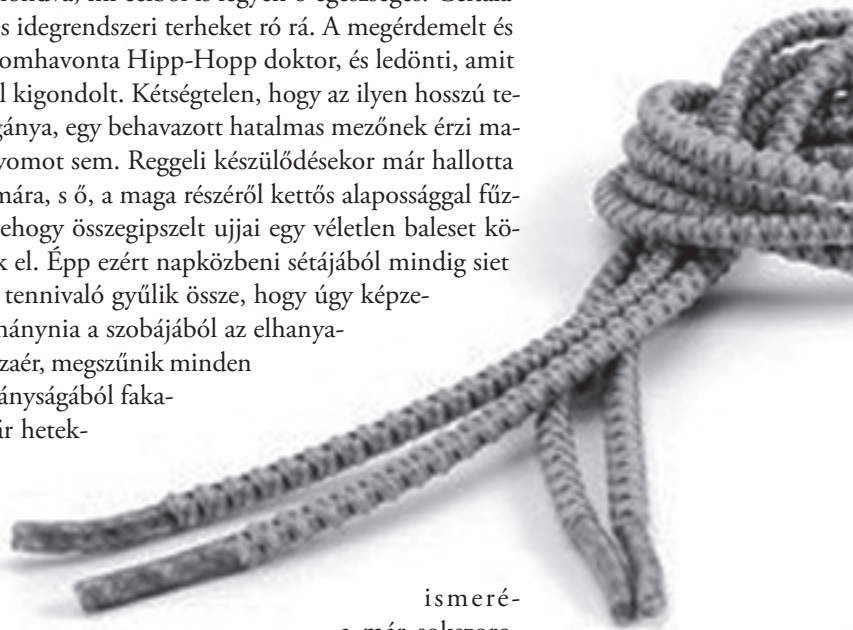
hajdan városszerte a lakók igényeit szolgálta, és látnia kellett, hogy a piacsoron az egykori tíz kifőzdéből már csak egyetlen működik. Ő, mint munkanélküli, persze a legolcsóbbat keresi, a legolcsóbbat és a legfinomabbat, amely régen megadatott számára, mindenütt megtalálta azokat a kifőzdeket, amelyek a legyszerényebb áron a legjobb minőséget nyújtották neki. Nem csak az épületeket, hanem az emberi lelkeket is lebombázták, vallotta, egy atombomba hullott a városrészre, amely elpusztította az emberek szerethetőségét. Ez a pertli, amelyet nálam vásárolt, és kiállta az ő, agresszivitástól sem mentes cipőfűző bekötésének próbáját, némi reménnyel töltötte el így a tél végén, hogy kevés jövedelméből, a visszaragasztott talpú bakancsába nem kell majd a tavaszig öt-tíz újabb fűzőt vásárolnia. Mert egy ideig ugyan a talp állapotára terelődött az összes figyelme, hiszen egy nagyobb műszaki áruházban volt eladó, de megbízik a cipőtalpa hosszú távú jóra valóságában, ugyanakkor nagy félelme, hogy a cipőfűzők terén nem számíthat már semmi jóra, immár hiábavaló aggodalomnak tűnik. Különös elragadtatásában, a nálam vásárolt cipőfűzője iránti elégedettségében úgy gondolta, hogy meglepi magát egy meleg ebéddel, amelyet a tíz évvel ezelőtti piacsoron található kifőzdében kívánt volna elfogyasztani. Manapság már, egészsége megőrzését szemmel tartva, két almát és két kiflit eszik naponta, a pontosan kiszámított, étkezésére szánt összegből ennél nem is futja többre. Mindig veszélyes terepen mozog, ha a hasa nyomában indul el, zsebében a naponta elköltendő pénzmennyiséggel. Most is, mint minden nap, megállt a pultnál, és a hetekkel ezelőtt megkí-

vánt kelkáposzta-főzelék állagát vizsgálta. Képes dél és délután három között ötször is visszasétálni a kifőzdéhez, hogy – reményei szerint – a főzelék majd egyre sűrűbb lesz, és talán a vége, az utolsó adag a legsűrűbb. Rég elfogyott ugyanakkor a bátorsága, hiába is spórol össze annyi pénzt, képtelen megtenni a *végső* lépéseket, amelyek a pult elé vezetnek, hogy a kiszolgáló, a konyhás lány látóterébe érve, a saját hangját hallatva kimondja a főzelék nevét. Heves és hetekig tartó ernyedtség és önvád, a saját önbecsülését porig sújtó lelkiismeret-furdalás hatalmasodik el rajta, ha a megkívánt ételt mégis elfogyasztja.

Évek óta vár egy percnyi nyugalomra, hogy kikapcsoljon, az agyában ne éktelenkedjék semmi, a gondolataihoz méltatlan indulat. Mert amit most itt a boltban bemutat nekem, az valóságos öndemonstráció. Magával tüntet, a teste és a gondolatai felmutatásával akar bizonyosságot szerezni elméje épségéről. Ő, mondja – miközben ténylegesen színpadként használja boltom kissé szűk vásárlóterét, sapkáját levéve ide-oda sétál, néha hátat fordít nekem, elgondolkodva kinéz a kirakaton –, ő már régen egy teljesen sajátos egészségügyi ellátó központot épített ki magában, amelynek egyedüli kedvezményezettje ő maga, ennek köszönheti minden betegségét legyűrő egészségét. Azonban ebben a nagy rendszerben, amelyet maga köré szőtt, nem lett megmondva, mi célból is legyen ő egészséges. Céltalanul egészséges, és ez bizony súlyos lelki és idegrendszeri terheket ró rá. A megérdemelt és fenntartható egészsége ellenében jön háromhavonta Hipp-Hopp doktor, és ledönti, amit ő magáról és az élete teljességéről egyedül kigondolt. Kétségtelen, hogy az ilyen hosszú teleken teljesen elhatalmasodik rajta a magánya, egy behavazott hatalmas mezőnek érzi magát, ahol nem találhatni egyetlen lépésnyomot sem. Reggeli készülődésekor már hallotta a rádióban, hogy Havas Dezsőt ígértek mára, s ő, a maga részéről kettős alapossággal fűzvéen be cipőjét, különösen vigyáz arra, nehogy összegipszelt ujjai egy véletlen baleset következtében újabb zúzódást szenvedjenek el. Épp ezért napközbeni sétájából mindig siet haza, mert az elméjében annyi elmaradt tennivaló gyűlik össze, hogy úgy képze-
li, egy hatalmas szívlapáttal kell majd kihánynia a szobájából az elhanyagolt, elmulasztott feladatokat. Mihelyt hazaér, megszűnik minden dolga, nem várja otthon semmiféle, trehányaságából fakadó, körmére égett munka, egészében már hetekkel ezelőtt elvégzett mindent, a listákon felsoroltakat hiánytalanul kipipálta.

Napjai minden pillanatában jól meg tudja különböztetni, hogy most előre megy, vagy éppen tolat. Van fel se arról, hogy reggelente néha elhagyja san megtett és bejárt célállomásait, és szí-
kebb környék titkosabbnak tűnő dzsun-
a kíváncsiság vezeti, olyan apróságnak tűnő-
pokon keresztül illik töprengenie. Hajnalban sokszor, rohanásaiban meg-megakadva, lépéseinek távolodó idegenségében hallja a hangját, amely saját magát szólongatja, egy lehetséges, de soha be nem járható otthonosság felé hívogatja. Jövőjét illetően nincsenek illúziói, mégis némi bátorságra vall, ha éjszaka újra csak nekiindul, és az Északi Vasúti-összekötő-híd irányában próbál önmaga korlátaitól szabadulni. Szeretne megfelelni valamely, általa kigondolt egyetemesebb célnak, ahogy azonban távolodik az otthonától, lénye osztódásai révén egyre egyszerűbb és védtelenebb lesz. Néha azt gondolja, hogy hazafelé tartva már nem képes begyűjteni az odafelé szétszórt élettapasztalatát; olyan új félelem képződik benne, amely megtévesztések útvesztőin keresztül egyre távolítja otthonától.

Végre egy vevő, gondolom most, amikor megnyitják boltom ajtaját, és egy régről ismert törzsvevőm, egy kilencven éves asszony botorkál be, maga után húzva madzagokkal átkötött, piaci bevásárló kocsiját. A fiatalember készségesen félre áll, csak most veszem észre, mennyire színpadias és mesterkélts minden szava, különösen a kissé magas fejtartása és fejhanga, amely a frissen érkezett, a normalitás világából behatoló asszony hanghordozásához képest olyan, mintha egy melodramatikus előadást hallgattam volna eddig. Leereszkedő, tompa mondatok, az asszony kérdése, mindegyik, mint egy fába csapódó nyílvesző, olyan egyértelmű és minden érdesség nélküli, a nehéz levegővétel, amely megtöri a cipő-



ismeré-

a már sokszoro-

vesen elkalandozik e szű-

gelében, mindig a megismerés és

részletek gazdája lesz, amelyről aztán na-

ponkon keresztül illik töprengenie. Hajnalban sokszor, rohanásaiban meg-megakadva, lépéseinek távolodó idegenségében hallja a hangját, amely saját magát szólongatja, egy lehetsé-

ges, de soha be nem járható otthonosság felé hívogatja. Jövőjét illetően nincsenek illúziói,

mégis némi bátorságra vall, ha éjszaka újra csak nekiindul, és az Északi Vasúti-összekötő-

híd irányában próbál önmaga korlátaitól szabadulni. Szeretne megfelelni valamely, általa

kigondolt egyetemesebb célnak, ahogy azonban távolodik az otthonától, lénye osztódásai

révén egyre egyszerűbb és védtelenebb lesz. Néha azt gondolja, hogy hazafelé tartva már

nem képes begyűjteni az odafelé szétszórt élettapasztalatát; olyan új félelem képződik ben-

ne, amely megtévesztések útvesztőin keresztül egyre távolítja otthonától.

Végre egy vevő, gondolom most, amikor megnyitják boltom ajtaját, és egy régről ismert

törzsvevőm, egy kilencven éves asszony botorkál be, maga után húzva madzagokkal átkö-

tött, piaci bevásárló kocsiját. A fiatalember készségesen félre áll, csak most veszem észre,

mennyire színpadias és mesterkélts minden szava, különösen a kissé magas fejtartása és fej-

hanga, amely a frissen érkezett, a normalitás világából behatoló asszony hanghordozásá-

hoz képest olyan, mintha egy melodramatikus előadást hallgattam volna eddig. Leeresz-

kedő, tompa mondatok, az asszony kérdése, mindegyik, mint egy fába csapódó nyílvesző,

olyan egyértelmű és minden érdesség nélküli, a nehéz levegővétel, amely megtöri a cipő-

fűző-birtokos emeletes, de legalábbis többrétegű gondolatosságát. A szegyenétől megfosztott, névtelen fiatalember úgy működik most, mintha aggályai személytelenek lennének, s egy világot felmutatva, lényegében újra beállna a sorba, amely visszajuttatja őt a pultomhoz az asszony távozása után.

Ha sok cipőfűzőt megvarr az ember, mint az ő esetében ez mindenképpen fennáll, hiszen a rossz cipőfűzők arra ösztönözték, hogy egyéni megoldást találjon az életét veszélyeztető, és mint a levált cipőtalp is bizonyítja, egyáltalán nem túlzott félelmeivel kapcsolatban, akkor rájön lassan, nem a varrás tartja össze a cipőfűzőt, hanem épp ellenkezőleg, a cipőfűző tartja össze a varrást. A teljesen szétporladt cipőfűzője sok-sok varrócérna-bogdá esik szét végül. Egyáltalán, mondotta, hogy valaki cipőfűző varrására vetemedjék, egy egészen speciális technikát kell elsajátítania, mint a Marsra lépő asztronautáknak. Hogy a rossz minőségű zsinórt varrni lehessen, minduntalan meg kell erősíteni rátekeréses előkészítéssel. A szétesést és a porhadást nem lehetséges egyenletes öltésekkel visszahozni



a használhatóság még célszerűnek nevezhető világába. Ha azt is állítja, hogy ő tökéletesen egészséges, semmi más nem jelent ez: a körülményeihez képest egészségesnek tudja magát. Olyan szabályfelhőkben él, amelyekben a saját személyiségének már nincsenek pontosan körvonalazható határai. Ezeken a számtalanszor megmutatkozó réseken ő úgy tör ki, mint Zrínyi az ostromlott várból. Azaz, mégsem úgy, öntudatlanul hagyja el zárt köreit, és amikor ráébred a kirohanásaira, akkor fogalma sincs már arról, hogy ki is ő, és mit szeretne csinálni, miféle szándékai vannak a saját, korlátozottan ellenőrizhető személyi-

ségét illetően. Hipp-Hopp doktor megkérdezi tőle a háromhavonta rendszeresen esedékes beszélgetéseken, van-e Önnek öngyilkossági késztetése? Amire ő, nem tudván pontosan a választ, vagyis magában tudja ugyan, hiszen számtalanszor felsétál éjszakánként az Északi Összekötő-vasútihídra, és csak attól való félelemében nem veti bele magát a jeges Dunába, mert pontosan érzi, ez a legveszélyesebb, a gyilkosok számára a legvonzóbb színhely. Helyesen mondják, hogy a Lánchíd vagy éppen a Margit híd az öngyilkosok megszabott helye, csak próbálná meg valaki ezen a több mint egy kilométer hosszú sötét hídon az üldözőitől menekülve, belevetni magát az ismeretlen mélybe. Egyszerűen nem érzi kötelességének, hogy minderről vallomást tegyen. Ugyanakkor pontosan tudja, még mielőtt leugrik majd az Északi Összekötő-vasútihídról, bevallja majd Hipp-Hopp doktornak, hogy van ilyen késztetése, és akkor bizonyosan azt mondja majd a doktor, hogy erre is van gyógyszere, amelyet azonban ő sohasem fog bevenni, legalábbis akkor nem, ha már szilárdan megáll a lábán a késztetése, akkor semmiképpen nem veszi be ezt a gyógyszert. Tüdőből szívja fel magát a létezésbe, örül magának, hogy még a valóságon innen is efféle gondolatok foglalkoztatják. Képtelen felépíteni magában, hogy mi lehet a létezésén túl. Egy később ellenőrzött konstellációban az üresen maradt szobája kényszeríthető majd az eltűnt utáni vallomásra. A lángnyelvek, amelyek kedélyét mindig is borzolták, a meztelen gyalázat, amely képtelenné tette, hogy az agya bejárásai mentén gondolkodjék, a tüdejéből kitüremkedő fensőbbes hang, amely a legostobább nyilvánvalóságokkal próbálta őt a bensője hallgatójává tenni, végül is egészen gyávává és földönfutóvá tették az élete dolgainak közvetlen elfogadásában.

Amíg csak a levált cipőtalpa és a folyton elszakadó, kibomló cipőfűzője akadályozta meg abban, hogy gátlástalanul menjen fel az éjszakai Északi Összekötő-vasútihídra, rendszerint az éjfél utáni órákban, egy és kettő között, addig volt figyelmének bizonyos hátsó, a színfalak mögötti tárgya, mihelyt azonban megvette nálam ezt a járás-biztos fűzőt, s még előbb fragasztatta a cipője talpát a botlásmentességet írásba adó Izabella utcai mesteremberrel, már lényegében elfogytak, okafogyottá váltak azok a körülmények, amelyek megakadályozták, hogy végig menjen a teljes sötétségbe burkolózó hídon. Ez szinte gondtalanná tette őt. Nem a képzeletében jár már a hídon, hanem valóságosan, nem a gondo-

latai összessége tereli őt ide, hanem csak a lábai. Anélkül lépked itt, hogy tükröt tartana önmagának. Egy bizonyos érvrendszer, egy nagyon is kiérlelt és begyakorolt monológ űzi őt fel éjszakánként a hídra, de hiányoznak a mellékszereplők, a teljes sötétségben még a mélység maga is hiányzik, amelybe leugorhatna. Mindenekelőtt azonban egy, az elméjében megképződött jelenet hiánya az, amely mindannyiszor visszatartja, hogy a sötétségnek átadja magát. Ez, mondja most, akár külső, de belső szituáció is lehet, egy hang, amely benne megszólalva ad parancsot, vagy egy arctalan alak megjelenése, amely a benső, ugrásra rég késznek mutatkozó izmait átlendítené a holtpontra. A szándék most megvan benne, mondja halkán, csak a mélység hiányzik. Más-kor pedig egy ilyen kerekre csiszolt pontosság, tökéletesség nélküli azonosság miatt képtelen arra, hogy éppen a saját jelentéktelenségénél fogva bátor tettét végre hajtsa.

Azon az éjszakán, amikor már nem kellett félnie sem a cipőfűzője gyenge minőségétől, sem pedig attól, hogy a cipőtalpa a legkritikusabb pillanatban cserbenhagyja, és a sokszor megtapasztalt sötétségben botorkált előre felé a ködös hídon, hirtelen azt érezte, hogy a cselekedete előmenetelét segítő korlátot képtelen megérinteni, hirtelen az eddigi tapasztalataihoz képest olyan tágas tér nyílt előtte, amely az ő burkolt öngyilkossági szándékát teljességgel lehetetlenné tette. Egyszerűen szabaddá vált, a hídon való átkelésen már szó sem volt korlátokról, csak ismeretlen terekről, végtennek tűnő vándorlásról. Ahogy elindult a híd szűk behatároltságától megfosztott idegenségében, órákig sétált egy, az ő abszolút bezártságát negligáló térben, és a visszafelé való, magához vezető úton képes volt arra, hogy olyan távolságokat tegyen meg, amely őt, a hajlékától igen közeli, képzelet számára azonban nagyon is távoli vidékekre eleressze. Ekkor *hánya ki magát*, mondja súlyosan a bolt valóságos terébe visszaeszkedve. Csatangolásai közben érezte, hogy valahol rálel majd az igazi lényére, de nem képzelte, hogy ez ilyen hirtelen és magából fakadóan jön. Hányingere nem keltett benne különösebb érzéseket, csak váratlanul erős irtózása lett gyanús, s hogy a tulajdon énjé akadályozza a maga képzelte lényé térbe való kilöködését. A szájába toluuló hatalmas gombóc figyelmeztette arra, hogy születőben van, hogy átírják az agyában megfogant beszédét, s hogy ezen túl minden másképpen lesz gyanús. A születőben lévő fejére már az első pillanatban ráismert, és nem is akarta tartóztatni a szájából kinyomuló ember-hányadékat, úgy lökvén ki magából magát, hogy nem tudta, szét kell-e a szájának repednie, hogy újra megszüljön magát. A fejkoponya mérete igen csak meglepte. Az egész arca szétfeszült, de az ajkai közül kibugyanó fej szépsége és ereje, a vállak izmai halálos fájdalmában is lenyűgözték. Ott állt, amint gyanútlanul kiszökött, elvakítva a saját fogantatásának kínjaitól, de mégis ráérezve e pillanat soha meg nem ismétlődő csodájára. A megemészthetetlen lényé okozza, úgy gondolta, az Izabella utcai mester műhelyéből való kijutását, ahol a padlózatán sok-sok ragasztóval bekent cipőtalp hevert, kiadott egy kisebb regimentet, mert mint a mester állította, egy leejtett, ragasztóval bekent gumilap már elválaszthatatlan lesz az anyaföldtől. Ez mesterségének jelképe is lehetne, ahogy a boltomban vásárolt cipőfűző ugyanúgy a rendíthetetlenség próbája is, s ekképp az ő testéből fakadó újjászületése sem értelmezhető másképpen, mint hogy a szelleme számára emészthetetlen és feldolgozhatatlan törekvései válnak holnapjai számára valósággá. Minden nap kibújik testéből valami, amely nemcsak hogy szembeszegül önmagával, hanem a legtermészetesebb módon az ő szellemi igényeit is magához idomítja.

Nem akar untatni a történetével, mondja hirtelen, miközben egyre csak kifelé néz, én pedig sziklaszerűen geometrikus kopasz feje búbját bámulom, a déli verőfény kirakaton ke-



resztül rávetődő sugarai gótikus ívet varázsolnak koponyájára; nem, a legkevésbé sem akar zavarodottnak mutatkozni, hiszen legfőbb kincse nehéz helyzetében éppen a logikus, tárgyias gondolkodása. Arról szeretne mesélni csupán, hogy a nálam vásárolt cipőfűző, amely sokszorosán kiállta már a gyakorlat próbáját, és lehetővé tette számára, hogy eleddig tervbe nem vett utakra is elinduljon, miféle tágasságot adományozott neki. Megajándékozta ez a se nem tisztán pamut, se nem tiszta műszálas fűző, hogy félelem nélkül elinduljon a maga megcélózta úton. Azon a bizonyos éjszakán, amikor is, talán nem a legtisztább szándékkal indult el az Északi Vasúti-összekötőhídon, még nem tudhatta, hogy gondolatai bonyolultsága, avagy bonyolultnak tűnő gondolatai milyen gyakorlatias felismerésekkel segítik majd őt élete legsúlyosabbnak vélt problémáiban. Bizonyos volt benne, hogy a cipőtalpa nem válhat le, és a cipőfűzője nem szakadhat el. Ez a részben hozzám is köthető bizalom készíteti arra, hogy megossa velem ennek az éjszakának számára sosem múló tapasztalatait. Ő jóhiszeműen bízik bennem, semmiképpen nem akar tudatomban hamis képzetet kelteni a világról, és még azt is gondolja, hogy nagy erejű emlékképei csupa kibélelt víziók. Még ha végképpen belülről közelít ehhez az érzékei számára múlhatatlan benyomáshalmazhoz, ha összességében kontroll alatt akarja tartani ezt a lassan csak szavak képezte illúziótelevényt, akkor is kötelességének érzi, hogy beszámoljon minderről nekem, aki valamilyen módon mégis csak részese vagyok az ő, saját képzeletét meghaladó szellemének. Nem valószínű, mondotta, hogy még egyszer elmondja mindezt egy másik embernek. Nem feltétlenül szükséges, hogy az efféle élmények napvilágra kerüljenek, ő akkor is ugyanolyan boldognak tudja magát, ha a nyelvi megfogalmazás csupán a tudata magánzárkájában lesz föltalálható.

Ami mindenképpen bizonyos, azon az éjszakán eltűntek a híd, az Északi Vasúti-összekötőhíd gyalogosok számára fenntartott keskeny korlátai, és amikor ő, nem különösebb eltökéltséggel próbálta követni a Duna felé kiépített keskeny járásszegélyt, hogy a sötétségben megbirkózzék szándékának soha szárba nem szökő elvetemült lépéseivel, nem talált semmi fogódzót, még kevésbé korlátot, a vak homályban egy táncteremnyi tér nyílt előtte, ahol ő a legteljesebb szabadságban kóborolhatott. Még pillanatnyi félelme sem volt, hogy itt halálos veszedelem leselkedne rá. Egyszerűen eltűnt minden, megfontolásra alkalmas mellékkörülmény, mint a marharépa-kereskedőnek, amikor egy több száz tehénből álló csorda dübörög felé, de kövér répái bizvást a legszebbek és a legolcsóbbak a piacon, s megfelelnek majd az éhes állatok legkifinomultabb ízlésének is.

Se emerre, se amarra tekintve nem volt semmi hiányérzete ennek a hirtelen született lélegzetes térnek az őt korlátozni akaró behatároltságával kapcsolatban. Inkább attól rémült meg, hogy semmiképpen nem szeretne elszakadni az ő régi, begyakorolt valóságától. Ebben a tökéletesnek mondható szabadságban, be kell vallania, úgy tűnt számára, mégis csak a mélybe lépett, de minden, a legkisebbnek gondolt kellemetlenség nélkül. Ma már persze szégyelli bevallani, hogy ilyen kátyúk nélküli és önostromolások híján lévő sétaútnak képzelte el az ő végső beavatását. Szellő se rezdült, különös fények égtek a feje fölött, mint amikor a végtelen mégis összezáródik, és egy meghatározott térben téved el. Szeretett volna valamit a lába alá vetni, bizonyosságul, hogy nem a levegőben jár, hanem, ahogy egyre bátrabban hiszi, az Északi Vasúti-összekötőhíd lett ennyire valószínűleg tágas. A zsebében talált egyszerű grafit ceruzáját leejtve megbizonyosodhatott, hogy a tárgyak tárgyként, a tér térként funkcionál, s a fizikai törvények a legkevésbé sem negligálják látomásai érvényességét. Aztán, amit már hosszú útja közben jó ideje sejtett, mert fent a felhők



között színes ablakok nyíltak, léptei visszhangja pedig egy márvánnyal fedett zárt tér benyomását keltette, a kezei simára koptatott íves fapadokon siklottak; s hamarosan egyéb részletek is azt éreztették vele, hogy egy ősi, gótikus templom belsejében jár, amelynek architektúrája őt teljességgel újra testivé szublimálja. Mindig a tér legsötétebb zugai felé haladva, nem csábulva el a látványok homályos, őt izgalomban tartó részleteitől, attól való félelmében, hogy ebben a hatalmasra komponált térben az ő teste egy összemorzsolható semmi, az ő szelleme egy rothadt almák közt válogató piaci munkás, amikor hirtelen kiért a szabadba, mint később ellenőrizte, a Szajna parton találta magát, háta mögött az éjszakai kivilágításban ragyogó Notre-Dame-mal.

A zsebéből idegesen eurókat és centeket rak ki elém, viszonylag nagyobb mennyiségű aprópénzt, amelyet, mint mondja, éjszakai párizsi koldulásai során keres. Minden éjszaka megteszi ezt az utat, és minden éjszaka a Szajna parton tartja markát, és belesodálkodik a világba, és a világ eme, számára megnyíló gondosságába. Ha nem lenne tele a zsebe minden reggel aprópénzzel, ha nem tudna beváltani minden délben tíz-húsz eurót, akkor maga is bolondnak, eszementnek gondolná magát. Így azonban, szinte az Északi Vasúti-összekötőhíd mindig sötét betonjárdájára rovátkolva lépteit, már fel se néz, csak beláthatatlan és megszámlálhatatlan, ezáltal okkult jelenlétességével indul neki az útnak, a behatárolhatatlan és a valóságot meghaladó gondolataival birkózva a jeges szelektől hűvös éjszakában, mint aki nem is önmagáért és önmagában jár, hanem valamely különös misszió tagja, egy rejtekezni, takargatni való hiszékenység áldozata, amely azonban, megfontolásai és hite ellenében mégis valóságos. Tudja, hogy *ez* a kirándulása csak egy egyszemélyes otthonosság, az ott tartózkodó lénye csak a jelenléte várományosa. Ő, a tudata összes vetületeit tekintve, soha nem lehet jelen a Szajna parton. Érthetőbb lenne-e, kérdezi tőlem, ha úgy mondaná, minden jelenetben feltétlenül szükséges, hogy a jelenlévő a saját belső *cukorsüvegét nyalogassa?*

Létezik-e, hogy az ember nem tudja értelmezni az élményeit? Nem képes azonosulni mindazzal, ami körülötte tényszerűen megtörténik. Egyszer már megsejtette, hogyan is lesz lehetséges az eleve lehetetlen. Akkor azt álmolta, hogy egy sírkövet rendelt valamely kőbányából. A postás bedobta a postaládájába a küldemény érkezéséről szóló felszólítást, és ő másnap annak rendje és módja szerint kiváltotta, és hazavitte a küldeményt. Letette

a konyha asztalára, és elolvasta a kővel kapcsolatos tudnivalókat. A szöveg egy figyelmeztetés volt, nehogy valaki kézben próbálja meg szállítani a csomagot, mert annak súlyos egészségkárosodás lehet a következménye. Felszólították arra is, hogy a küldemény elhelyezése különös körülmények között igényel, semmiképpen nem szabad megfelelő előkészítés és gondos számítások nélkül elhelyezni egy fából készült asztalon, a házigyári lakások esetében fontos tudni, hogy a panelek képesek-e az egy négyzetméterre jutó három tonnás súly befogadására. Amikor ezeket az intelmeket elolvasta, a kő már vastagon lenyomta az étkező asztalt, a ház is ingott, a mozgásba lendült az erő, amely a küldemény értelmezése előtt még magába gunyhadt, most táncba kezdett a falakban rejtő kicsapongás, de neki már se keze, se lába nem volt. Az is igaz, ami később jön, mondogatta magában. Úgy ült ott a széken, miután a követ hazahozta, és a konyha asztalára elhelyezte, hogy nem számolt a tettei következményeivel. A lábai húsz centiméternyire nyomódtak össze, a karjai viszont kiszakadtak a törzséből a súlyos teher cipelése közben, amelyet ő képtelen volt a maga idejében felmérni. Még mielőtt a végtagjai nélküli testére ráomlott volna az egész ház, szerencsésen felébredt, de a Szajna parton pontosan ez jutott eszébe, hogy itt is el kell majd egy illetőséget rendszabályozó körlevél, használati útmutató, amely szabad bepillantást ad lehetőségei korlátairól.

A következő éjszakát beszéltük meg, amikor is az Izabella utcai suszter és jómagam – mint a személyisége lehetőségeit kiteljesítő cipője potenciális mecénásai – elkísérjük őt erre a maga felvállalta, távoli útra. Éjfél után találkoztunk a pesti oldalon, én magam csak egy bélelt szélkabátot öltöttem, az Izabella utcai cipész azonban két vastos bőrönddel jelent meg a metró-közeleli hídfeljárón. Egymást végigmérve egészen különös benyomást keltettünk. Mind a ketten halandzsa nevéken mutatkoztunk be, azon túl én megbámultam a gyér lámpafényben is jól láthatóan kopasz fejére olajozott hajtincseit, ő pedig elrongyolódott piaci szatyromra vetett egy gúnyos pillantást. A szűk gyalogúton, a ködös folyó fölött lépegetve, úgy tűnt számomra, mintha egészen eltérő messzeségeket céloztunk volna meg. Vezetőnk puha talpú bakancsában nesztelenül suhant előttünk, én a kezemmel a híd vaskorlátját simogattam, míg a cipész kerekekre szerelt bőröndjei tőlünk egyre lemaradva nyikorogtak. Az indulás felől nézvést e vállalkozás a legszebb erőnyeit mutatta, míg a testek és a személyiségek, úgy tűnt számomra, mintha egy filléres trambulinra váltottak volna jegyet, s amikor a menet beleért a láthatatlanságba, már nem kezdődhetett el semmi. Szellemem eltávolításának eme módja ténylegesen fájdalom-mentesen történt; a végpontot, amikor is a kéz és láb nélküli, cipőjében gyönyörködő, a maga belső cukorsüvegét nyalogató *figuráns* zajtalanul oszlott szét a híd korlátok nélküli terében. Hátralátva a messzeségben nyikorogató cipész csak nagy sokára ért mellém, és miután vezetőt veszítettünk, úgy döntöttünk, hogy vissza- s mintegy magunkba fordulva indulunk meg, mindegyikünk a saját *kitaposott* otthonosságá felé. ■ ■ ■

■ **Sántha József:** 1954-ben születtem Karcagon, az ELTE BTK-n végeztem. Jelenleg Mogyoródon élek. Kritikus vagyok.

